

FARKLI KÜLTÜR, İNANÇ VE ZAMANLARDA KADININ AİLEDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Sabuha BİNDİK¹

ÖZET

Kadın toplumdaki yeri ve önemi itibariyle araştırılması ve toplumdaki kötü koşullarının iyileştirilmesi gereken bir varlıktır. Kadın ve kadının ailedeki yeri, konumu asırlardır farkı kültür, medeniyet ve inançlar tarafından şekillenmiştir. Yıllar içinde değişim geçiren kadınlık rolleri, hala çözüm bekleyen sorunlar ile doludur. Özellikle kadının evlenip çocuk sahibi olmasını salık veren ve eğitim hakkını engelleyen bir toplum yapısı, sağlıklı nesillerin yetişmesinin de önüne geçen bir engeldir. Evlilik, annelik ve eş kimlikleri bu nedenle bir birey olan kadından önce gelmemelidir. Toplumu oluşturan en önemli kurumun yapı taşı olan kadının eğitimi, ekonomik özgürlüğü aslında toplumun da refahı anlamına gelmektedir. Toplumun en önemli kurumu olan aile ve çocukları yetiştiren anne konumu sebebiyle kadın olduğundan ötürü, kadın ve aile sorunları araştırılıp, çözüme kavuşturulmalıdır. Teorik bir çerçeve ile hazırlanmış bu çalışma tarih boyunca kadının toplumdaki ve ailedeki yeri ve öneminin nasıl oluştuğu ve nasıl değiştiğiyle ilgilidir. Sonrasında ise kadınların aile ve evlilik içindeki yaşadığı sorunlara birtakım çözümler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Aile, Evlilik, Kültür, İnanç

THE PLACE AND IMPORTANCE OF A WOMAN IN THE FAMILY IN DIFFERENT CULTURES, BELIEFS AND TIMES

ABSTRACT

A woman is an asset whose place and importance in society should be investigated and her poor conditions in society should be improved. The place and position of women and women in the family have been shaped by different cultures, civilizations and beliefs for centuries. The roles of femininity, which have undergone changes over the years, are filled with problems that are still waiting for solutions. In particular, a society structure that allows a woman to marry and have children and prevents the right to education is also an obstacle that prevents healthy generations from growing up. Marriage, motherhood and spouse identities should therefore not be preceded by a woman who is an individual. The education of women, the economic freedom, which is the building block of the most important institution that constitutes society, actually means the welfare of society. Since the most important institution of society is the family and the mother who raises the children is a woman because of her position, women's and family problems should be investigated and resolved. This study, prepared with a theoretical framework, deals with how the place and importance of women in society and in the family has been formed and how it has changed throughout history. After that, some solutions were offered to the problems experienced by women in the family and marriage.

Keywords: Women, Family, Marriage, Culture, Faith

1. GİRİŞ

Aslında denilebilir ki, “dünyada hiçbir şey, kadın kadar kitaplara konu olmamıştır. Buna karşın kadın yine de dünyanın en az bilinen varlığı olarak kaldıysa bunun nedeni, on binlerce yıldır onu ele alanların, anlatanların hep erkek olmalarıdır” (Saim, 2004: 1). Fakat yalnızca bundan yola çıkarak ortaya bir tür kadın-erkek kutuplaşması çıkarmak elbette doğru olmayacaktır. Çünkü toplum denilen şey bir bütünlüktür; kadından, erkekten ve de onların yapıp ettiklerinden oluşan bir bütünlüktür. Bilindiği üzere aile, en temek ve bundan ötürü en mühim sosyal yapı birimlerinden biridir. Ailenin her toplumsal yapıda var olan değişmez ve evrensel nitelikteki

¹ Dr., sbindik5@gmail.com (Sorumlu Yazar), ORCID No: 0000-0003-1534-6752

bazı özellikleri, onun önemini gözler önüne seren kanıtlardır. Bu bakımdan “aile nüfusun yenilenerek devam ettiği, sosyal kültürün kuşaklara aktarıldığı, çocuğun sosyalizasyon sürecinin başladığı, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçların giderildiği temel toplumsal bir kurumdur ve işte bu kurum içinde kadının rolü de daha iyi fark edilebilir (Doğramacı, 2003: 2). Çünkü kadının fikrine danışılın ya da danışılmasın, toplumun onu hep anne ya da eş olarak tanımlama geleneği öteden beri süregelen bir alışkanlıktır.

Tarihi süreç dahilinde çok eski zaman ve tarihlerde ve yerlerde birçok evlilik ve aile türü ortaya çıkmıştır. Bunlar içinde ne geniş yeri ataerkil aile almaktadır. Bu durum erkeğin ve daha çok kadının konumunda oldukça büyük değişikliklere yol açmıştır. “Ailenin daha önceki biçimlerinde erkekler asla kadın sıkıntısı çekmedikleri, tersine istediklerinden de çok kadına sahip oldukları halde ilk karı-koca evliliğinin kurulmasıyla kadın az bulunan, aranan bir şey haline gelmiş ve bundan ötürü kadınların kaçırılması ve satın alınmaları başlamıştır” (Altındal, 2004: 5). İşte bu gidişatla kadın, değişmesinin neredeyse imkânsız olduğu bir salt aile boyunduruğuna girmiştir. “Kadın toplum tarafından artık her şeyden önce kocaya eş, çocuğa anne seçilmiştir ki bu sebeple ailenin bir ferdi olarak da öncelikle onun korunması gerekmektedir. Batı uygarlığında da doğu uygarlığında da cinsel etiğin ilk amacı kadının namusuna sahip çıkmak olmuştur. Çünkü onsuz babalık belirsizleşeceği için ataerkil ailenin de varlığı tehlikeye girecektir (Russell, 2003, 10). Yani kadının hem kendi hem de çocuğu üzerindeki hakkı görülüyor ki daha başından erkek ve erkek egemen toplum tarafından kendisinin elinden alınmıştır. “Aslında sosyolojik anlamda aile yuvasının yönetici kadındır ki çocuğa kültürü, eğitimi, sosyal görgüyü öğreten annedir” (Nirun, 1994: 38). Dahası toplum da bunu her zaman onaylayarak, işlemekte olan aile içi sistemi perçinleyerek kuvvetlendirmiştir. Oysa ailede eşitlik, erkek ve kadına yani anne ve babaya denk görev dağıtımıyla gerçekleştirilebilir. “Fakat toplum kuşakların devamı, bakımı ve eğitimi işini anneye daha fazla yüklemiştir” (Nirun, 1994: 315).

Ailevi birlik içinde erkeğin cinsel özgürlüğü kadına kıyasla çok daha gevşek durumdadır. “Aslında kız çocuğu neredeyse evlilik için hazırlanır ama gariptir; eş olarak işlevi konusunda herhangi bir zanaatkarın zanaatı hakkında öğrendiğinden çok daha az şey bilmesine izin verilir” (Saim, 2004: 29). Erkeğin ise böyle bir baskıya maruz kaldığı söylenemez hatta hoş bile görülebilir. Kadın anne ve eş olarak her zaman özverili, sadık ve başarılı olmak durumundadır. “Evrimsel psikolojiye göre bu durum iki cinsin doğası gereği normaldir ve olağandır. Evrimsel psikoloji erkeğin genetik olarak poligamik (çok eşli), kadının ise monogamik (tek eşli) olduğu söylemektedir. Bu farklılığın sebebi kadının doğurganlığı ile erkeğin doğurtabilme özelliğinin ayrı olmasındandır” (Tarhan, 2005: 45). Ancak bizi ilgilendiren, kadın ve erkeğin biyolojik yahut psikolojik farklılığından çok toplumsal kimlik ve konumlarının başkalığıdır. Bu başkalığı anlayabilmek için ise, birbirinin aynısı olmayan tarihi toplumsal gelişme ve gerçekliklerden yardım alınabilir. Bu nedenle bazı dünya kültür ve medeniyetlerinin kadına bakış açısını incelemek burada gerekli görünmektedir.

2. KADIN VE BAZI DİN İLE KÜLTÜRLER

2.1. Yunan – Helen Uygarlığında Kadın

“Dünya uygarlık tarihinde Yunan medeniyeti çok önemli bir konumdadır. Yunan Medeniyetinde kadının konumu neredeyse bugünkü dünyada çoğunlukla uygulanan aile anlayışının temelini oluşturmaktadır. Yunanlılarda iyi bir kadının özellikleri şöyle belirtilmiştir: sabırlı, zevkli, güzel, çocuklarına şefkatli bir anne, kocasına sadık bir eş ve ev yönetiminde başarılı bir idareci” (Doğdu, 2005, 54). Bunun dışında kadının aile içinde birer eş ve anne olması haricinde erkek cinsine karşılık toplum içerisinde ifade ettikleriye hiç iç acıcı değildir.

Örneğin Yunan medeniyetinde kadının birçok hukuki haktan mahrum edilmiş olması, toplumun ona küçük düşürücü gözle baktığının önemli bir kanıtıdır. Eski Yunan’da kadının alışveriş ve borçlanma hakkı yoktu ve haksızlığa uğradığı zaman mahkemede hakkını arayamazdı. Solon yasalarına göre kadının şahitliği veya katkısıyla gerçekleştirilen herhangi bir iş kanunen geçersizdi. Kadın eşi öldüğü takdirde miras alamazdı (Kabaklı Çimen, 2008: 52-53).

2.2 Hindistan’da Kadın

Bilindiği üzere Hindistan’da sosyal yaşam büyük ölçüde felsefi ve dini inanışlara göre şekillenmiştir. Toplum içerisinde kadının durumunun da bu inanışlara göre şekillendiği söylenebilir. Buna göre Doğdu’ya göre (2005: 58-59, Hint Dinlerinde kadın şu şekillerde tanımlanmaktadır: Monouizm: Kız, çocuk iken babasına, genç yaşta kocasına, dul halinde ise oğullarına bağlı kalmalıdır. Bir kadın hiçbir zaman bağımsız kalmaya çalışmamalıdır. Konfüçyanizm: Kadının hayattaki rolünü tek kelimeyle tarif etmek mümkündür: itaat. Budizm: Kadın kötülüğün şahsiyet kazanmış halidir.

2.3. Roma’da Kadın

Roma’nın tarihinde M.Ö ve M.S ayrımını yapmak gerekmektedir. Çünkü bu iki farklı zaman diliminde çoğu konuda olduğu gibi kadına bakış açısında da büyük değişiklikler göze çarpmaktadır. “Örneğin M.Ö Roma’da kadın, babasından kocasına aktarılan bir maldır. Kadın yalnız başına ve yüzü açık olarak asla dışarı çıkamamaktadır” (Doğdu, 2005: 5).

2.4. Avrupa’da ve Hristiyanlıkta Kadın

Avrupa’nın kültür ve medeniyet temelleri ilkin Yunan medeniyetinin etkisinde kaldığından Hristiyanlık öncesi Avrupa’da kadının değersizliği söz konusudur. Bunun başka önemli bir sebebi de (din temelli) cinselliğin çirkin ve günah sayılmasıdır (Doğdu, 2005: 61-62). Hristiyanlıkta evlilik dışı ilişkide bulunan kadının meşum (kötü) olduğu düşünülürdü ama başkasının karısıyla cinsel ilişkide bulunmadıkça erkek günahkâr sayılmazdı (Russell, 2003: 39). Yani evli de olsa bir erkek, bekar herhangi bir kadınla cinsel ilişki yaşama hakkına sahiptir. Aslında bu ikili namus anlayışının nedeni toplumsal olduğu kadar dinseldir de. Öyle ki “cinsel iffet üzerinde ısrarla duran Hristiyan etiği kaçınılmaz olarak kadınların konumunu alçaltmakta büyük rol oynamıştır. Çünkü ahlakçılar hep erkek olduklarını kadınların baştan çıkarıcı olarak görmüşlerdir” (Russell, 2003: 49). Bunların yanı sıra Avrupa’da kadının yalnızca cinsellik temelinde değerlendirilmediği de unutulmamalıdır. Örneğin “1805 yılına kadar İngiliz kanunlarında kadın vatandaş olarak sayılmazdı” (Kabakçı Çimen, 2008: 61). Şimdilerde ise Avrupalı kadınlar uzun süren mücadelelerinin meyvelerini ancak toplamaya başlamışlar, seslerini duyurmayı başaramışlardır.

2.5 Türklerde ve İslamiyet’te Kadın

Esasında mensubu olunan kültür ya da millet hakkında yazıp çizmek objektiflik hususunda zor olsa da bu zorlukta tarafsızlığa en yakın göz olan tarih, emsalsiz bir kolaylaştırıcıdır. Kadın konusunu Türk kültürüyle birleştirirken, yorumlamalara tarihi bir saptamayla başlanabilir. Türklerin sosyal hayatları, aile ve kadına yaklaşımları İslamiyet öncesi ve İslamiyet’i kabul ettikten sonra şaşırtıcı derecede farklılık göstermektedir. Bazı istisnai durumlar mevcutsa da genelde İslamiyet öncesi dönemde Türklerin hayatında kadının büyük değeri vardır. Kadın neredeyse erkekle eşit konumdadır. Ülke idaresinde Hakanla birlikte söz sahibidir. Evin idaresini kadın yürütmektedir (Nirun, 1994: 24). Yani eski Türklerde kadın erkeğin yardımcısıdır. Erkeğin kadına şiddet uygulaması Türklerde duyulmamış bir olaydır.

Ancak İslamiyet öncesinde çok ender rastlanmış da olsa Türkler, kadına birtakım uygulamalarda bulunmuşlardır. “Hititlerde erkek karısını başka bir erkekle yakalarsa

öldürebilir, cezası yoktur. Hititlerde kadının aile içindeki durumuyla ilgili çok ilginç yasalar bulunmaktadır. Bunlardan 190. Yasa şöyledir: Ölen babanın ardından üvey anneyle cinsel ilişkide bulunmak suç değildir. 193 numaralı yasaya göreyse eğer bir adam ölür de karısı dul kalırsa bu dul kadın önce kocasının erkek kardeşiyle evlenecektir. Bu erkek kardeşin ölmesi halinde babasıyla (kayınpederle), baba öldüğü takdirde yeğenle evlenecektir” (Altındal, 2004: 13-14).

Yinelemek gerekirse, bu uç kabul edilebilecek birkaç örneğe karşın onaylanan genel kabule ve eski Türk tarihinin taşıdığı bilgilere göre İslamiyet öncesi Türklerde kadın, ifade yerindeyse tam bir baş tacıdır. Çünkü genel olarak “Türkçü sosyologlar, İslamiyet’ten sonra Türklerde kadının konumunun onun aleyhine değiştiği, kadının ikinci plana düştüğü, değer kaybettiği görüşündedirler” (Doğdu, 2005: 67). Fakat bu durum elbette sebepsiz değildir. Esasına bakıldığında kadının sosyal yaşamda, toplum nezdinde ve erkek karşısında alçalmasının nedeni, İslamiyet’in bizatihi kendisinde de değildir. Sebep bazı dini yorumların yanlış yapılmasıdır. Bunu örneklendirmek gerekirse “İslamiyet’le birlikte kadının adeta eve kapatılıp sosyal hayattan menedilmesinin bir başka sebebi de Türklerin Arap ve İran kültürlerinden etkilenerek bu uygulamalara gitmiş olmasıdır” (Doğramacı, 2003: 16).

İslamiyet’in etkileri ve kendi geleneksel kültürel nitelikleriyle Türklerin kadına yaklaşımları, Osmanlılar dönemine varıncaya kadar geçen süre zarfında kadını daha da zora sokan bir değişim göstermiştir. Ama bu durumu genel olarak algılamamakta fayda vardır. “Osmanlılarda kabul gören İslam Medeni Kanunuyla erkeğin otoritesi artık kesinleşmiş, kadının eşini seçme hakkı bile elinden alınmıştır” (Doğramacı, 2003: 17). Buradan çıkan anlama göre: “Osmanlı’da kadınla ilgili düzenlemelerin önemli bir kısmında İslam geleneklerinin etkisi bulunmaktadır. Gerçekte İslam, dönemin koşulları açısından değerlendirildiğinde kadınlara radikal ve ileri düzeyde haklar getirmiştir. İslam’ın ilk dönemlerinde kadınların alanı ile erkeklerin alanı arasında bir ayırım yapılmamıştı. Osmanlı beyliğinin Devlete dönüştüğü 16. Yüzyıla kadar kadın, giyimde serbest olmakla beraber erkeklerle savaşa katılıyor, ata biniyordu. Ancak İstanbul’un fethiyle birlikte, Osmanlı Devleti’nde Bizans geleneklerinin etkisi sonucunda Osmanlı kadınları ile ilgili önemli değişimler olmuştur. Bizans İmparatorluğu sınıflı bir toplum yapısına dayanmaktaydı. Bu nedenle tarlada çalışan kadınla yönetici kesimde yer alan kadın arasında bir ayırım vardı. İstanbul’un fethinden sonra bu yapı, Osmanlı Devleti’ni etkiledi ve böylece yönetici kesimin kadını, kendisini harem hayatı içinde buldu” (Biricikoğlu, 2006: 7).

Cumhuriyet Türkiye’sinin kadının özellikle de modernleşmesi üzerine bu denli hassasiyet göstermiş olması, bu alanda haklı gerekçelerin olduğunu da göstermektedir. Fakat yukarıda bahsi geçen modernleşme sembolleri sürekli diziler halinde sıralanarak bugünlere eriştiğinde yani şimdinin Türkiye’sine gelindiğinde, Türkiye’de görünen kadın tablosunun sorunsuz olduğunu söylemek güçtür. Söz konusu durumun temel nedenlerinden biri olarak Atatürk’ün sosyal ve ferdi hayatta gerçekleştirdiği dönüm noktalarından ancak eğitilmiş, bilinçli kadınların yararlanabiliyor olması gösterilebilir. Örneğin kadın nüfusu üzerindeki çeşitli alanlara ait güncel farklar, o dönemlerin Türkiye’sinde bulunmakta, üstelik çok daha dramatik görüntüler taşımaktadır. Bunun en iyi göstergelerini rakamlar aktarmaktadır. “Türkiye’de 1935 yılında kadınların %90,2 si okuma yazma bilmemektedir” (Doğramacı, 1993: 43). Bu ve benzeri uçurumların önemli nedenlerinden bir diğeri ise Türkiye’nin başta sosyokültürel alanlarda ve daha nice kulvarlarda bugün dahi çeşitli kararsızlıkları, bocalamaları yaşıyor olmasıdır. Çünkü Türkiye “toplumsal ve kültürel olarak Osmanlı’nın mirası ile Batı uygarlığının bir biresimidir” (Kongar, 2004: 15).

3. KADIN VE BUGÜNÜN TOPLUMU

Buraya kadar birbirinden farklı kültür, medeniyet ve dinlerin kadına bakış açıları genel hatlarıyla verilmeye çalışıldı. Bu aktarım gerekli bir anlatımdır çünkü bilhassa da bugünün

toplumu için konuşacak olursak hali hazırdaki pek çok realitenin dünün uzantıları olduğu görülecektir. Görüldüğü üzere o uzantılardan medeniyetlerin birbirleriyle çatıştığı başlıca alanlardan birisi kadın kimliğidir. Modernite, insanoğlunun yaşam tarzını ve kadın özgürlüğünü ciddi bir tartışma sahasına çekmiştir. Kırılma ve münakaşanın çok fazla yaşandığı bu alan, kadının hayat tarzı üzerinde belirleyici olmuştur.

Ne var ki kadının kimliğine ve hayat tarzına yönelik olan hemen hemen tüm belirleyiciler, görüldüğü üzere sürekli onun cinsiyetinden temel almıştır. Diğer bir deyişle kadını ilk elden etkileyen hukuki kurallar, geleneksel çerçeveler, sosyal ilişki ve yaptırımlardır. Yani kadına en çok da cinsel ve cinsiyet kimliği üzerinden anlam, değer, rol ve görevler biçilmiştir. Bu tutum bir birey, vatandaş ya da insan olarak kadına yapılmış haksız bir uygulamadır ve fazlasıyla farklı ve yanlış durumlara yol açmıştır. Zira “cinsellikle ilgili uygulama ve tavırlarda ölçülü davranmanın en önemli yolu sosyal sınırların olmasıdır. Cinsellik konusunun kabul çizgilerini aşması ve bu konuya çok fazla vurgu yapılması kadının cinsel kimliğine bir saygısızlıktır. Çünkü kadını kadın yapan onun düşünceleri, duyguları, ürettikleri ve insanlığıdır (Tarhan, 2005: 45).

Kadın modern toplumun sosyal hayatında, şüphesiz fikirleri ve ürettikleriyle kendisini göstermelidir. Ancak atlanmaması gereken, ideal sosyal kimlik olarak kadına yakışan rollerin tespitinde toplumun teşvik edici bir pozisyonda olması gerektiğidir. Yani kadının insanlık serüveninde genel olarak toplum onu yalnız bırakmamalı, ötekileştirmemelidir. Aksi takdirde kadının cinselliği üzerinden onu yönetme, kullanma ve sömürme işi devam edecektir. Ya da en hafif tabiriyle kadın, bugün için de geçerli olduğu üzere ev içinde anlamlanan özne olarak kalacaktır. Bugünün toplumundaki genel eğilimlerle kadın, hala ev hayatının dört duvarı içinde yaşamını sürdürmektedir.

4. AİLE

Evlilik sıfatıyla başlayan ama bundan ötede duygusal içerikleri karşılayan aile, daha geniş olmaya müsait bir ilişkiler yumağıdır. Aile toplumsal yapının ve dolayısıyla toplumdaki örüntülerin temelini oluşturmaktadır. Ailenin tartışma götürmeyen ilk işlevi, bireyi daha doğrusu çocuğu var etmek, korumak, esirgemek, besleyip büyütmektir. Fakat bu yetiştirme görevi, elbette sadece fizyolojik işlemler dizisiyle olup bitmemektedir. Kaldı ki ailenin son derece hayati fonksiyonlarından biri olan sosyalizasyon işlevi de burada devreye girmektedir. Zira “toplumdaki sosyal rollerin pek çoğunun provası aile içinde yapılmaktadır. Aile sosyalizasyon süreci içinde fertlerine sosyal rollerin nasıl yerine getirileceğini öğretmektedir. Sosyalizasyon toplum hayatı içinde yaşayan insanların, toplumda etkileşime girecekleri, karşılaşacakları kişilerle kuracakları sosyal ilişkilerindeki davranışları hazırlamaları, fonksiyonel olarak toplum ve sosyal gruplarda aktif biçimde nasıl rol oynamaları gerektiğini gösteren, öğreten bir süreçtir. Sosyalizasyon sürecinin ilk halkası ailedir” (Nirun, 1994: 69).

Öyle ki “annenin, sosyal sistem içinde bir şahsiyet sistemi söz konusudur. Annelik statüsü sosyal bir sistemdir” (Nirun, 1994: 8). Bu annelik sistemi, kadının- annenin dahili olduğu diğer sosyal sistemlere karşı çok kez baskın gelebilmektedir. Temelindeki haklılık payı son derece yüksek olan bu durum, salt olarak yine aile kurumunun anneye getirdikleri veya ondan beklenenler karşısında şekillenmiş de olabilir. Çünkü üzerinde fikir birliğine varıldığı üzere “ailede, dengeyi, ahengi ve huzuru birinci derecede kadın sağlamaktadır. Kadın özelliği gereği tamamlayıcı ve bütünlleştiricidir” (Nirun, 1994: 37). Bütün bu sayılanlar ailenin ve kadının – annenin en başta çocuğun yetiştirilmesinde eşsiz bir kıymete haiz olduğunun göstergeleridir.

5. DİNLERDE EVLİLİK VE AİLE

Evlilik demek, erkek için de kadın için de aile ile eş anlamlı bir olgudur. Aile ve evliliklerdeki benzerliklerin ve farklılıkların nedeni ise, hayatın şekillendiren kuralların toplumlara ve

medeniyetlere özgü olmasındandır. Bu kurallar bazen kültürel kodlar, kimi kez hukuk normları veya altyapı unsurları, kimi zaman ise inanç sistemleri ile şekillenmektedir. Dolayısıyla insan inançlarına göre hayatını tanzim etmektedir. Hangi dine mensup olursa olsun dini kural ve kaidelere uygun olarak yaşayan insan, kişisel ve içtimai bir gereklilik olan evlenme ve aile kurma gereksinimini de aynı dini değerlere uygun olarak hayata geçirmektedir. “Tek başına yaşayamayan insanın topluma katılımının temelini oluşturan ailenin kuruluşunda dini inanışlar böylece kendini hissettirmektedir” (Erdem, 1991: 341). Bu nedenlerle erkeğin de kadının da sosyokültürel kimliğini ve rollerini bütünüyle etkileyen evlilik ve aile, Yahudilik, Hristiyanlık, İslamiyet gibi büyük dinlerin belli başlı yönleriyle bu başlık altında ele alınmıştır.

5.1. Yahudilikte Evlilik ve Aile

Yahudilikte evliliğe bakıldığında, ailede erkeğin yani babanın önemli bir ayrıcalığının bulunduğu görülmektedir. Çünkü Yahudilikte, geleneksel ibadeti muhafaza eden ve onu yeni nesillere aktarma görevi üstlenen aile reisi babadır. “Aynı zamanda baba, bir aile ibadeti olarak evde icra edilen fışh (pesah) bayramına da başkanlık etmektedir” (TDV İslam Ansiklopedisi, 196). Bu yüzden babanın ruhani bir hüviyeti vardı ve sınırsız otoritesi bundan kaynaklanmaktadır. Öte yandan İbranice “baal” kelimesi hem koca hem de mal sahibi demektir, bu kökten türeyen fiil de “evlenmek” ve “malik olmak” anlamlarına gelmektedir. “Bu, kocanın karısı üzerindeki hakimiyetinin, mal sahibinin hakimiyetine benzediğini göstermektedir” (TDV İslam Ansiklopedisi, 197). “Yahudi inancına göre evlilik kutsal bir birliktir. Yapılması zorunlu bir görev olan evlilikten kasıtlı olarak kaçınmak mümkün değildir. Yahudi kadını ve erkeği, evlenene kadar tam insan olarak görülmeyip onlara boş insan manasına gelen ‘ravak’ denilmektedir” (Ünal, 1998: 19). Bundan dolayı evlilik, kadın ve erkeğe, evelenmemiş olan hemcinslerine göre büyük bir sosyal güç getirmektedir.

5.2. Hristiyanlıkta Evlilik ve Aile

Tartışma götürmez ki aile, hemen hemen tüm toplum ve ülkelerde önemli ve korunması gereken bir sosyal kurum olarak görülmektedir. Örneğin “1948 tarihli Birleşmiş Milletler Teşkilatı tarafından yayınlanan insan hakları evrensel bildirisinin 16. Maddesinin 3. Paragrafında aile toplumun köklü ve tabii bir unsurudur. Bu nedenle toplum ve devlet tarafından korunma hakkı vardır” denilmektedir (Cansel, 1991: 55). Bu durum Hristiyanlıkta da ailenin önemli bir kurum olduğunun göstergesidir. Ayrıca “Hristiyanlıkta evliliğe, zinaya düşmemek gayesiyle izin verilmekle birlikte...Hristiyan evliliğinin en belirgin özelliği ise, evlendikten sonra ayrılmanın mümkün olmayışıdır” (Ünal, 1998: 73). Ancak bu durumun sadece Katoliklerde geçerli olduğunu belirtmek gerekmektedir. Diğer mezheplerde boşanma mümkündür.

5.3. İslamiyet’te Evlilik ve Aile

Bir din ve kültür olarak İslam, “aileyi Tevhit inancını taşıyabilecek bir toplumun alt yapısı olarak görmüştür, devamlılığın yanında kültürel süreklilik için gerekli saymıştır” (Aydın, 1991, 99). İslam’da ailenin önce ahlaki ve dini daha sonra ise toplumsal normlarla ortaya çıkan tarihi bir boyutu vardır. Bu boyutlar eşliğinde “İslam’a göre karı, koca ve eşler arasındaki iş birliği, karşılıklı anlayış ve destekle huzuru sağlamanın yanı sıra ailenin temel fonksiyonu kültürel ve hukuki bakımdan meşru yollarla cinsi ihtiyaçları tatmin etmek ve bu arada yeni nesil olarak çocuk yetiştirmektir” (Omran, 1995: 7). Dolayısıyla İslam’da evlilik konusu fevkalade önemlidir. Kuran-ı Kerim’de “içinizdeki bekarları, kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin” denilerek bir hadiste de Muhammed Peygamber: “evlenmek benim sünnetimdir. Benim sünnetimi yerine getirmeyen benden değildir” şeklinde ifade ederek İslam’ın evliliğe ve aile verdiği önem vurgulanmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kadın ve kadının evlilikteki rolü sosyokültürel etkilerle şekillenmiştir. Kadının ailedeki konumunun farklı inançlarca, kültürlerce belirlenmesi aslında kadının edilgen bir özne olduğu ve konumunu kendisinin belirleyemediği gereğini vurgulamaktadır. Bu nedenle kadın, bazı geleneksel ve toplumsal kodlardan kurtularak ailedeki ve evlilikteki konumunu kendisi belirlemelidir. Çocuk doğurmanın belli bir biyolojik yaşı olması sebebiyle kadınlar ilgili yaşı geçirmeden evlenmek istemektedirler. Bu toplumsal baskı yanlış evliliklere, yanlış yetiştirilmiş çocuklara, boşanmalara ve hatta kadın cinayetlerine neden olmaktadır. Kadın her şeyden önce toplumu oluşturan iki cinsten biridir ve bireydir. Kadının ataerkil kültür kodlarıyla eğitim hakkının elinden alınması, ev içine hapsedilmesi ve sadece çocuk bakımından sorumlu olması kadını kamusal alandan çekmeye ve iş hayatında olmadan ekonomik olarak eşine bağımlı olmaya neden olmaktadır. Erkeklerin namus algıları da kadını her zaman bir açık hedef haline getirmektedir. Geleneksel toplumlarda baba evindeki baskı evlendikten sonra koca evinde de devam etmektedir. Bütün bu bahsedilen sorunların yaşanmaması için, kadınların eğitim hakkı elinden alınmamalı ve kadınlar için daha fazla istihdam olanakları oluşturulmalıdır.

Kadınların eş ve anne olmadan önce öncelikleri bir meslek sahibi olmalarıdır. Evliliğinde sorunlar yaşayan kadınlar eşe olan ekonomik bağımlılıktan ötürü boşanmamakta ve sorunlu olan evliliklerini sürdürmeye devam etmektedirler. Kocam sever de döver de anlayışından yola çıkan evli kadınlar şiddet görseler de çocuklarını o şiddet ortamında büyütmektedirler. Bu çok büyük bir toplumsal sorundur. Aile toplumsal yapının en önemli kurumu olduğundan dolayı ilk önce aile yapısı ve algısı değişmelidir. Bu anlayış da sadece eğitimle mümkündür. Yeterli eğitim alan karı ve kocaların evlilikleri daha sağlam olmakta ve gelecek kuşaklara sağlıklı nesiller yetiştirebilmektedir.

KAYNAKLAR

- Altındal A. (2004). “Türkiye’de Kadın”, Alfa yayınları, İstanbul.
- Aydın, M. (1991). “İlk Dönem İslam Toplumun Şekillenışı”, Say Yayınları, İstanbul.
- Biricikoğlu, H. (2006). İkinci Uluslararası Kadın Çalışmaları Konferansı, Ankara.
- Cansel, E. (1991). “Aile Yazıları”, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Doğdu. S. (2005). “Kadının Serüveni-Kadın ve Yaradılışı”, Demet Kitap Yayınları, Ankara.
- Doğramacı, E. (2003). “Atatürk’ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Erdem, M. (1991). “Dinler ve Aile”, Türk Aile Ansiklopedisi I, Ankara.
- Kabaklı Çimen, L. (2008). “Türk Töresinde Kadın ve Aile”, IQ yayınları, İstanbul.
- Kongar, E. (2004). “21. Yüzyılda Türkiye”, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Nirun N. (1994). “Sistemantik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür”, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Omran Abdel R. (1995). “İslam Kültüründe Aile Planlaması” Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Russell, B. (2003). “Evlilik ve Ahlak”, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Saim, H. (2004). “Kadının Gizli Dünyası”. Anon Yayınevi, İstanbul.
- Tarhan N. (2005). “Kadın Psikolojisi” Nesil Yayınları, İstanbul.
- TDV İslam Ansiklopedisi, (2. Ve 8. Cilt), İstanbul.
- Ünal, A. (1998). “Yahudilikte, Hristiyanlıkta ve İslam’da Evlilik”, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.